

UNIVERSITATEA “OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT: TEOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
rezumat

Conducător de doctorat

Pr. Prof. Univ. Dr. EMILIAN CORNIȚESCU

Student-doctorand

GEORGE GRIGORIU

CONSTANȚA, 2013

**UNIVERSITATEA “OVIDIUS” DIN CONSTANȚA
ȘCOALA DOCTORALĂ DE TEOLOGIE
DOMENIUL DE DOCTORAT TEOLOGIE**

**« SFÂNTA SCRIPTURĂ ÎN VIAȚA
ȘI OPERA LUI VASILE
VOICULESCU »**

Conducător de doctorat

Pr. Prof. Univ. Dr. EMILIAN CORNIȚESCU

Student-doctorand

GEORGE GRIGORIU

CONSTANȚA, 2013

CUPRINS

	<i>Pag.</i>
INTRODUCERE	1
 <i>Partea I-a</i>	
CĂLĂTORIA LUI VASILE VOICULESCU DE LA CHIP LA ASEMĂNARE	6
CAP.1. ZAHEI “SE NĂSCUSE” DIN ANTICHITATE	7
CAP.2. AXIS MUNDI	10
CAP.3. VASILE VOICULESCU - “MEDICUL FĂRĂ ARGINȚI”	24
3.1. <i>De la nume la renume</i>	24
3.2. <i>“Dacă n-aș fi ajuns medic, cred că aș fi fost preot”</i>	27
3.3. <i>“În dar ați luat în dar să dați ...”</i>	32
3.4. <i>“Medici fără arginți”</i>	45
3.5. <i>“Mergând, învățați toate neamurile ...”</i>	52
CAP.4. PE DRUMUL ISIHIEI	70
4.1. <i>“Le moi este haissable”</i>	70
4.2. <i>Isihasmul, isihastul, isihie</i>	78
4.3. <i>Călătoria spre “locul inimii”</i>	98
4.4. <i>Urcușul Golgotei</i>	129
 <i>Partea a II-a</i>	
PARCURSUL DE LA COMUNICARE LA CUMINECARE ÎN OPERA VOICULESCIANĂ	160
CAP.5. COMUNICARE ȘI CUMINECARE	161
CAP.6. BINECUVÂNTAREA	192
CAP.7. TEMA CRUCII	248
 <i>Partea a III-a</i>	
PRIN LOGOSUL TIMPULUI	261
CAP.8. PERSPECTIVE CRITICE	262
 CONCLUZII	 297
BIBLIOGRAFIE	301
ANEXE	309
<i>Anexa 1. Interviu Pr. Prof. Nicolae Bordașiu</i>	310
<i>Anexa 2. Interviu Andrei Voiculescu</i>	316
<i>Anexa 3. Interviu Fănuța Gorgan</i>	320
<i>Anexa 4. Interviu Pr. Roman Braga</i>	322
<i>Anexa 5. Tabel cu lexicul biblic utilizat în poezia voiculesciană</i>	324
<i>Anexa 6. Materiale foto</i>	345

Cuvinte cheie: Vasile Voiculescu, Logos, Antim, exegeză, comunicare, cuminecare, binecuvântare, isihie

Lucrarea de față are ca temă de studiu personalitatea și opera scriitorului român Vasile Voiculescu dintr-o perspectivă exegetică, realizată atât prin mijloace de analiză teologice și filologice, cât și jurnalistice.

Pentru spiritualitatea românească V.Voiculescu este nu doar un extraordinar reprezentant al condeiului ce s-a manifestat în spațiul prozei și al poeziei, la începutul secolului al XX-lea ci și un trăitor profund al revelației mistice, pe care a încercat s-o fixeze și să ne-o împărtășească prin litera și logosul atemporalității.

Scopul acestei cercetări este acela de a prezenta profunzimea operei lui V. Voiculescu, ca manifestare asumată și trăită, pe distanța parcursului de la comunicare la cuminecare.

“Pe orizontală, Voiculescu a comunicat cu semenii, prin condei ajutându-i cu timp și fără timp să devină mai bogați sufletește, iar pe verticală, s-a înălțat în permanență spre Divinitate, rezultând poate cel mai frumos tip de comunicare cruciformă din spațiul spiritualității românești. A experimentat mereu în opera sa călătoria de la cuvântul scris la metanoia. A parcurs cu însetare etapele cunoașterii catafactice și apofatice, ajungând să-și trăiască viața cu o credință eshatologică de nezdruccinat”¹.

Justificarea temei alese pornește din lipsa reperelor și a modelelor autentice resimțite pretutindeni astăzi în spațiul social și nu numai. Avertismentul doamnei academician Zoe Bușulenga că *“Nu se poate trăi fără modele”* caz în care riscăm să eșuăm într-o „confuzie absolut dramatică” ar trebui să ne dea de gândit. Din fericire această lipsă nu este una iremediabilă, în sensul inexistenței, ci una de abordare, în sensul neasumării acestor modele, a uitării sau chiar a indiferenței față de ele. Departate de a intra în conflict cu mersul vremurilor, ceea ce nu ar constitui decât o risipă inutilă de energie, consider că în paralel este utilă și o alternativă la acest parcurs mizantrop.

După gânditorul francez Olivier Clement, care se înscrie în logica marilor asceți ai Răsăritului creștin, păcatul capital al acestui secol este *“uitarea”*, iar datoria fundamentală este *“să-i trezim pe oameni...altfel devenim somnambuli”*.

¹ GEORGE GRIGORIU, *“Spiritual evolution from communication to impartment in Vasile Voiculescu’s work”*, în Rev. TEO, Editura U.A.V, Arad, 2013, ISSN 2247-4382, 55 (2), pag.122-140

Cu siguranță panteonul valorilor este unul bogat în tradiția neamului românesc, însă personalitatea lui V. Voiculescu are un destin pe care l-am considerat prea puțin expus în spațiul spiritual contemporan.

Raportat la dimensiunea operei și a vieții sale, actul neasumării mesajului voiculescian este nu doar un păcat capital în evoluția sufletească personală a fiecăruia dintre noi ci și o goliciune culturală regretabilă.

Ermeneutica și **exegeza** acestei personalități relevă cititorului o dublă perspectivă, ce acoperă atât aspectul uman cât și pe cel al manifestării literar-artistice. Descoperim astfel un model de urmat dar și spiritul din inima literei, frumusețea unei exprimări, înlocuită azi de o “*beție de cuvinte*”, vaporizantă și tabloidizată.

Fidel unei **educații creștine**, sănătoase, în care cel dintâi abecedar i-a fost **Sfânta Scriptură**, V. Voiculescu s-a raportat mereu la universul său înconjurător, familie, prieteni, pacienți, natură, animale sau chiar prigonitori dintr-o perspectivă unisonantă, în care a recunoscut “*chipul*” divinității și trecerea din “*existență la Viață*”. Doar așa poate fi explicată dubla sa evoluție, medicală și scriitoricească, pe un palier unic al identificării cu modelul său arhetipal, dar și obstinația de a nu face niciun compromis pentru micile sau marile avantaje materiale ale vieții, atitudine ce avea să-i aducă într-un final **martiriul**.

Ca medic, a făcut din pacienți oglinda în care a aflat **chemarea “crucii”**, i-a vindecat și oblojit pe suferinzi, cu timp și fără timp, mergând chiar până la renunțarea de sine și până la a-și pune sănătatea pe altarul vindecării celorlalți. Intre “*forma mentis*” și **manifestarea harică**, crezul voiculescian a fost acela că medicul trebuie să fie recunoscător pacientului pentru că îi oferă șansa de a săvârși o faptă bună. Mai mult, lipsit de orice “*inflexiune mizantropică*” considera după **modelul hristologic**, că medicul trebuie să-și caute pacienții, în special dintre cei săraci, lipsiți de posibilități, pentru a le alina durerile.

Toți cei care l-au cunoscut confirmă capacitatea extraordinară pe care o avea de a diagnostica corect și foarte repede pacienții, de a le oferi tratamente exacte, ceea ce ducea în mod evident la grabnica și fericita vindecare. Acesta este motivul pentru care însăși Familia Regală apela la serviciile sale. Deși situația ar fi putut fi “*exploatată*”, V. Voiculescu a rămas în continuare modest, atât din punct de vedere comportamental cât și din punct de vedere pecuniar. Trata pe toata lumea cu aceeași dăruire, ba mai mult, nu ezita să cumpere din banii săi medicamente pentru bolnavi sau să le ofere el însuși, mici atenții pentru a-i bucura. Acest obicei și l-a păstrat inclusiv după ce a ieșit la pensie, fiind solicitat în continuare de către bolnavi.

Astăzi, numele lui V. Voiculescu “**medicul fără arginți**” figurează pe frontispiciul diferitelor conferințe și întâlniri medicale. Un gest frumos, ce se cere completat de o asumare corectă și profundă până la detalii.

Pentru cei care invocă celebra sintagma “*erau alte vremuri*”, cu siguranță răspunsul nu trebuie să intre în contradicție ci să devină o completare. Erau într-adevăr alte vremuri, vremuri grele de război, cu moline și epidemii, foamete, sărăcie și o mare lipsă de cunoaștere, iar Vasile Voiculescu avea și responsabilitatea unei familii numeroase cu cinci copii.

Conștientizând nivelul scăzut de educație a început, după **îndemnul biblic**, să “**învețe neamurile**”. A dus o aprigă **campanie epistolară**, cu sfaturi medicale și metode de prevenție din sfera etoniatricii, ce-și găsesc aplicabilitatea, mai ales astăzi. A fost un neobosit căutător de tratamente alternative, accesibile tuturor pacienților, într-o perioadă în care se murea pe capete, din cauza sărăciei, a educației, a bolilor sau a lipsei de medicamente.

A avut o profundă atitudine ecologistă, explicând modul prin care **binecuvântarea naturii** se poate revărsa asupra omului ca sursă esențială de armonie și sănătate. Deși, astăzi ar putea părea un lucru normal, demersul voiculescian trebuie privit dintr-o perspectivă juxtalină, în care aceasta muncă reprezintă o **activitate de pionierat**, dar și de voluntariat totodată.

Activitatea de la Radio n-a fost altceva decât o continuare a muncii depuse până atunci prin scris. Emisiunile sale, cu un mare impact la public, dar din nefericire nepăstrate astăzi, vizau atât partea medicală cât și cea culturală. Zeci de mii de oameni beneficiau de sfaturile “*domnului doctor*” în condițiile în care abia dacă există un spital pe regiune. Putem spune fără a greși că astfel, mii de oameni și-au găsit alinarea, vindecarea sau au aflat cum să preîntâmpine situații ce ar fi putut să le fie fatale.

În paralel cu activitatea medicală s-a manifestat și prin cea de-a doua latură a personalității sale, aceea de scriitor. Începuturile sale literare s-au aflat sub semnul lirismului, având ca teme de inspirație, **episoade biblice**, istoria, natura și dragostea, iar în partea a doua a vieții s-a manifestat complet, și ca prozator, provocând o reală surpriză printre confracții săi, prin seria povestirilor, dar și prin cea mai cunoscută lucrare a sa, romanul **Zahei orbul**.

Studiul operei voiculesciene releva aspirațiile unui om aflat într-un **permanent dialog cu Dumnezeu**, o aspirație perpetuă pe calea cunoașterii. Contrar diferitelor comentarii, opera voiculesciană nu este caracterizantă de tensiune, ci trebuie înțeleasă ca escaladare a unui drum pasional, a unei contopiri febrile. Este dinamica creștinului angajat pe calea cunoașterii și a desăvârșirii, cu etapele sale aferente.

V. Voiculescu a știut exact ce vroia și unde vroia să ajungă. Interpretarea unor dileme, drept ezitări, nu reprezintă altceva decât lipsa unui exercițiu personal în acest urcuș și nu are de-a face cu atitudinea voiculesciană. **Perspectiva eshatologică**, ce se regăsește de la un cap la altul în opera sa, demonstrează din plin faptul că V. Voiculescu nu și-a pus niciodată problema unde trebuie să ajungă, ci doar *cum* trebuie să ajungă. Dumnezeuul căutării sale, nu este o entitate

filozofică, o plăsmuire științifică, sau rodul unor proiecții, ci Dumnezeu cel viu și personal, pe care L-a cunoscut inițial în **lecturile biblice**, este Dumnezeu lui Avraam, al lui Iacov, al lui Moise, iar apoi este Hristosul Noului Testament, Fiul cel Întrupat, adică, scopul și realitatea ultimă a oricărei raportări umane.

Conștient de **forța cuvântului**, V. Voiculescu a încercat în permanență să-l pună în slujba **“sacrelor idei”**. Dincolo de utilitatea sa ca liant social, ca mijloc de exprimare, cuvântul voiculescian are un înțeles metafizic, se revelează ca mijloc de **binecuvântare**, ce-și are obârșia în actul creator, în Logosul divin, dar poate căpăta și forma excluziunii, a **excomunicării**, atunci când normele sunt încălcate. Pornind de la această viziune poate fi explicată capacitatea sa extraordinară de a crea o operă, ce dincolo de valoarea sa literară reprezintă un tezaur spiritual, fundamental, fără de care am fi fost mult mai săraci.

Opera lui V. Voiculescu are o profundă **dimensiune cruciformă**, iar cele două brațe ale sale își au ca punct comun **cuvântul, Logosul – creator**, ce radiază ca într-un cupaj, buchete tainice de înțelesuri sufletești, asemenea unor libații pe altarul spiritualității. Pe orizontală mesajul voiculescian îndeamnă în permanență spre **comunicare și comuniune**, stabilind, punți și repere, întrebări și tot atâtea răspunsuri, teme și idei, ce conduc spre eliberarea de ego-ul pământesc, de păcatul adamic. Pe verticală, într-o ascensiune prometeică, V. Voiculescu își face din gânduri, rugăciuni, purtând cititorul, dincolo de coordonatele spațio-temporale, spre **cuminecarea** din **“amiaza Eternității”**.

Un moment semnificativ al existenței sale l-a reprezentat contactul cu Antimul anilor 40’, loc pe care am putea să-l numim fără greșală bastionul elitei spiritualității românești în fața tăvălugului comunist. Aici, V. Voiculescu avea să se simtă împlinit, descoperind un mediu al căutării interioare, ce corespundea cu trăirea sa **isihastă** în care se angajase. Preocupările celor ce formau celebrul **Rug Aprins** își găseau interesul în experiența filocalică, în tradiția patristică și în **studiul biblic**. Departe de a fi un grup esoteric, comunitatea academică și monahală de la Antim încerca să ofere un echilibru indelebil într-un spațiu tot mai încercat de vicisitudinile istoriei.

Forța acelei grupări nu se regăsea în niciuna dintre preocupările mundane ci într-o atitudine metanoetică, în care omul se redefineste în relația cu Dumnezeu, restabilind traseul de la **“chip” la “asemănare”**. În acest cadru avea să-și facă apariția și călugărul rus Ivan Kulîghin, cel care va aduce un plus de consistență mișcării prin experiența sa în **Rugăciunea inimii**. Pentru cunosătorii operei voiculesciene acest moment nu este lipsit de semnificații, căci opera sa va cunoaște o adâncire profundă, apreciată drept mistică. Așa vor lua naștere *povestirile*, lucrări cu o deosebită complexitate simbolistică, ce parcurg un traseu gradual al cunoașterii, de la stadiul ancestral al acesteia, definit ca expresie a literaturii fantastice, până la un nivel teologic subtil,

bine articulat. Tot acum vor lua naștere și **Ultimele sonete**, lucrări ce și-ar putea găsi o corespondență a ideilor în Cântarea Cântărilor, din *Vechiul Testament*.

Deși aflat la vârsta patriarhilor, V. Voiculescu avea să fie arestat alături de ceilalți membri ai **Rugului Aprins** pentru “*activitate dușmănoasă contra statului*”. Teama cea mare a autorităților era aceea că gruparea de la Antim “*avea să-i ardă pe comuniști cu rugul lor*”. Amuzantă acum, dramatică atunci, această explicație arată perfect starea unei societăți ce tindea spre pietrificarea sufletească și incapacitatea de a gândi.

Pentru bătrânul Voiculescu, anii de închisoare aveau să însemne adevărata călătorie a Golgotei. Cu experiențe inumane și greu de reprodus, poetul avea să-și parcurgă ultimii ani de viață asemenea martirilor.

Drumul isihiei pe care se angajase din timpul vieții devenea acum drumul sfințeniei. În fața încercărilor teribile, V. Voiculescu oferea ca răspuns pentru toate greutățile: “**aceasta mi-a fost crucea**”. Ulterior, avea să mărturisească faptul că în lipsa credinței în Dumnezeu și-ar fi găsit sfârșitul. În coșmarul de la Jilava sau în Zarca Aiudului, preocuparea poetului nu era față de propria persoană ci față de semenii săi, mărturiile celor ce i-au fost colegi de suferință fiind mai mult decât sensibile și grăitoare. Declarațiile familiei care amintesc că în închisoare poetul părăsea în chip sufletesc spațiul fizic al închisorii pentru a se ruga la una din icoanele de acasă întregesc un portret ce ar trebui să ne ofere o serioasă temă de meditație dacă nu cumva **V. Voiculescu ar trebui scos din panteonul literaturii și mutat în sinaxarul spiritualității românești**.

Structura acestei lucrări cuprinde trei părți intitulate: “**Călătoria lui Vasile Voiculescu de la chip la asemănare**”, “**Parcursul de la comunicare la cuminecare în opera voiculesciană**” și “**Prin logosul timpului**”.

În prima parte, structurată în **patru capitole** (Cap.1. Zahei “*se născuse*” din antichitate, Cap.2. Axis mundi, Cap.3. Vasile Voiculescu - “*medicul fără arginți*”, Cap.4. Pe drumul isihiei) este vorba despre un palier ce **vizează formarea umană** a lui V. Voiculescu, trăirea și experimentarea unui model de viață puternic ancorat în valorile spirituale și tradiționale. Este un capitol al comunicării și cuminecării personale, pe harta traseului uman de la chip la asemănare sau de la nume la renume, care l-a făcut pe V. Voiculescu să concluzioneze, în chip hristic: “*Am sfârșit prin a dori lumina cea alba, cea adevărată și am ieșit afară după ea, cu ochii la cer*” .

Instrumentele utilizate în acest demers sunt cele ale **jurnalistului**, care a încercat să articuleze elementele de viață ale lui V. Voiculescu prin **interviuri, anchete, studii sau cercetări pe teren**.

Am reușit să iau **contact cu oameni** care l-au cunoscut personal pe V. Voiculescu, lucru nu foarte ușor, dacă ne gândim că în primăvara aceasta s-au împlinit 50 de ani de la dispariția

marelui scriitor, iar numărul celor care au avut șansa de a-i fi fost contemporani se reduce astăzi la câteva persoane.

În acest sens, **întâlnirea cu domnul Andrei Voiculescu**, nepotul marelui scriitor, la rândul său un reputat jurnalist, cunoscut și apreciat în mod nedrept, mai degrabă în afara granițelor țării, decât în interior, am considerat-o una providențială. Domnia sa este în acest moment moștenitorul drepturilor de autor și cel care încearcă să transmită mai departe mesajul bunicului său, deși dintr-o modestie specifică marilor caractere refuză să-și aroge acest merit.

Activitatea de medic a lui V.Voiculescu precum și cea de jurnalist ar putea constitui adevărate repere pentru orice persoană, care își dorește să se pună în chip real în slujba semenilor, calcând pe urmele lui Hipocrat sau Gutenberg.

Asemenea unui drum inițiat, care pentru V.Voiculescu a însemnat apoi o călătorie spre veșnicia ideilor, **Mănăstirea Antim** din București nu putea lipsi din acest itinerariu, locul în care încă se mai simte vâlvătaia **Rugului Aprins**. Închisoarea absolut nedreaptă la cei 74 de ani și chinurile trăite sub regimul comunist îl fixează pe V. Voiculescu în categoria martirilor acestui neam ce s-au desăvârșit pe drumul sfințeniei.

Scopul inițial al acestui parcurs a fost acela de a reliefa profilul unei personalități care și-a depășit condiția sa, dar și pe aceea a timpului în care a trăit. Ulterior am ajuns la **concluzia** că Voiculescu nu s-a înălțat doar deasupra timpului său, aidoma unui turn medieval, ci a realizat un pod apostolic, cu conexiuni intime, dincolo de spațiul său contemporan. De fapt, ceea ce eu urma să aflu după ani de cercetare, oameni simpli, ce-i lecturau opera sau viața o mărturiseau cu seninătate: **Voiculescu a fost un sfânt**.

A doua parte structurată pe trei capitole (Cap.5.Comunicare și cuminecare, Cap.6. Binecuvântarea și Cap.7. Tema crucii) reprezintă o încercare de **exegeză** primară pe un segment semnificativ al operei voiculesciene, din **perspectiva filologului cu studii teologice**.

Este o interpretare ce ar putea fi utilă, având în vedere ca **această dimensiune a analizei reprezintă o noutate în sfera de cunoaștere a operei voiculesciene**, fără însă a o cuprinde pe deplin, dar destul de intim apropiată gândirii sale.

Cele **trei mari teme** abordate sunt: **comunicare si cuminecare, binecuvântarea și crucea**. Utilizarea cuvântului ca mijloc de **comunicare** este dublată de către V. Voiculescu de necesitatea cuminecării, finalitate ce oferă justificare și scop exprimării interumane.

Opera lui V. Voiculescu are o profundă dimensiune cruciformă. Pe orizontală se adresează cititorilor, prin intermediul cuvântului, stabilește conexiuni interumane, dezvoltă teme ale cunoașterii interioare ce conduc spre metanoia, iar apoi, aproape pe neașteptate, Logosul, fermentat în adâncurile sufletești țâșnește pe verticală, ca o lumină albă, purtând cititorul, dincolo de coordonatele spațio-temporale, spre Divinitate. Într-o exegeză profundă, dubletul etimologic

comunicare-cuminecare reprezintă în opera lui Voiculescu cheia unei înțelegeri, nu doar corecte ci și necesare, căci, dacă din timpurile străvechi ale civilizațiilor orientale și până în Evul Mediu, alchimiștii căutau formula nemuririi și a transformării metalelor în aur, în cazul lui V. Voiculescu vom vedea cum acesta reușește să transforme litera în duh călător spre eternitate.

Întemeiată prin **Cuvânt**, lumea are nu doar o structura materială ci și una spirituală, iar aceasta perspectivă oferă o semnificație adâncă în procesul comunicării ce implică întotdeauna comuniunea. Chiar și în singurătatea gândului omul poate comunica cu Divinitatea, al cărei chip se regăsește în structura sa .

Tema **binecuvântării** reprezintă o extensie a cuvântului, ce dincolo de înțelesul sau primar, de bună cuvântare îl are și pe acela de modalitate de transmitere a unei energii creatoare.

Preocuparea pentru o asemenea temă, implică o experiență personală bine ancorată în fenomenul spiritual, căci pentru a o reda în spațiul literaturii este necesar nu doar de un limbaj al duhului ci și de un cadru al expunerii, cu ample trimiteri simbolice și biblice.

Așa se face că una câte una, prind viață sub condeiul lui V. Voiculescu poate cele mai frumoase lucrări din literatura română, de inspirație biblică: *Lupta cu Îngerul* , *Toiagul lui Moise*, *Bunavestire*, *Ciorba de bolovan*, *Mântuirea Smochinului*, *Demoniacul din Gadara*, *Adevărul*, *Copacul lui Iuda sau Zahei Orbul*. Deși sunt lucrări ale căror teme principale subscriu cunoașterii și eshatologiei, binecuvântarea reprezintă ea însăși o temă și o componentă esențială în mecanismul de articulare al înțelesului acestor subiecte.

Actul sau gestul **binecuvântării** la V. Voiculescu declanșează un cadru de expunere ce scoate subiectul din sfera cotidianului de tip “normal”. Practic, **binecuvântarea reprezintă energia creatoare** ce oferă impulsul pentru abordarea unei teme ieșite din convențional. Acest lucru presupune o asumare tainică a Protoevangeliei lui Ioan, corelată cu referatul biblic din *Vechiul Testament*, reușind astfel un pod peste veacuri, dar și o recapitulare cosmică sub semnul proniei Divine. Nu întâmplător sunt alese și subiectele. Dincolo de frumusețea abordării, dar și a fidelității față de sensurile originare, mesajul voiculescian indică o asumare conștientă față de scopul și direcția lumii, a deplasării sale între alfa și omega.

În continuare, tema **crucii** vine să desăvârșească exercițiul comunicării. Lumea se întemeiază pe Cuvânt, iar Crucea reprezintă altarul pe care comunicarea devine cuminecare veșnică.

Tema **Crucii** ca modalitate de **comunicare** divină și **binecuvântare** a lumii este dezvoltată de către V. Voiculescu în ceea ce am putea numi “*poemele crucii*”, o serie de șapte poezii, ce conturează practic mesajul din *Copacul lui Iuda*.

Intitulate cu nume sugestive, ordinea scrierii lor este următoarea: ***Crucea-cheie, Crucea-arcă, Crucea-mireasă (Răstignirea), Locul crucii în Sfânta Treime, Crucea-remediu, Crucea-înălțare, Cruce-jug.***

Pentru o înțelegere mai amplă a mesajului ce rezultă din cele **șapte “poeme ale crucii”** se cuvine să stăruim un pic asupra simbolisticii cifrei șapte, număr cu semnificații deosebite atât în *Vechiul Testament* cât și în *Noul Testament*.

A treia parte, intitulată sugestiv, ***Prin logosul timpului*** (Cap. 8. Perspective critice) încearcă să ofere o perspectivă a modului în care mesajul voiculescian a fost și este perceput în spațiul spiritualității române, atât din punct de vedere literar cât și din punct de vedere teologic.

Întreaga proză a lui Vasile Voiculescu, ca de altfel și universul său liric sunt tărâmurii ce merită să te cufunzi în ele ca într-o baie inițiativă în care să te purifici de orice adaos sau balast exterior și din care apoi mintea umană să ajungă la metanoia. Fără a face confuzie între un text literar și unul biblic, putem spune că V. Voiculescu în opera sa și-a depășit condiția de scriitor. El nu s-a folosit de arta comunicării doar pentru a ne transmite o operă valoroasă ci ne-a inițiat într-o fază a cunoașterii ce-și regăsește logica în actul cuminării.

Exegeza și ermeneutica operei sale demonstrează aspirația omului de a-l cunoaște și de a-l întâlni pe Dumnezeu. Acest lucru se realizează pornind de la împrejurările concrete ale vieții, constituite în diferite formule catafactice, până la formula deplină a apofatismului.

Opera lui V. Voiculescu nu poate fi epuizată de filologi datorită subtilităților teologice utilizate de scriitor. Aceste subtilități riscă să transforme orice analiză despre V. Voiculescu în frumoase comentarii literare ce nu-i epuizează conținutul. Pe de altă parte, opera voiculesciană nu trebuie interpretată ca un corpus teologic, o asemenea mistificare nefiind de dorit.

Este evidentă dimensiunea eshatologică în gândirea voiculesciană, iar acest lucru îl întâlnim atât în proza cât și în poezia sa. Această perspectivă nu reflectă altceva decât năzuința continuă a omului Voiculescu de a-și depăși în permanentă condiția. Voie sau nu acest lucru s-a transferat și în mesajul operei sale, iar această abordare trebuie restituită în orice exegeză despre universul literar al lui V. Voiculescu.

Abordarea acestei lucrări a fost făcută dintr-o **perspectivă pluridisciplinară**. Partea **istorică**, cea **filologică**, **jurnalistică** și cea **teologică** împletindu-se pentru a exprima un scop comun.

Dorința de a prezenta personalitatea complexă a lui V. Voiculescu a pornit inițial de la un demers științific și s-a oprit în punctul în care am înțeles că mesajul acestuia poate fi descifrat, doar depășind conținutul literei printr-o plonjare în baia conștiinței sufletești. ***Altfel spus, reîntoarcerea la tiparul primordial de înțelegere, în care înțelesurile nu se mai cer înțelese ar putea fi înțelesul final.***

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

A. Bibliografie teologică

1. *Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic si Misiune Ortodoxă, București, 2008
2. *Noul Testament cu Psalmii*, Editura Institutului Biblic si Misiune Ortodoxă, București, 2002
3. *Dumezeiasca Liturghie a Sf. Ioan Gură de Aur*, Editura IBMOB, București, 2012
4. *Panihida*, ediția a III-a , Editura Institutului Biblic si Misiune Ortodoxă, București, 1992
5. DUMITRU STANILOAE, “*Cultură si duhovnicie*”, Articole publicate in *Telegraful Roman* (1930-1936), *Opere complete* , Vol. I, Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2012
6. VLADIMIR LOSSKY, *Dupa chipul si asemanarea lui Dumnezeu*, Editura Humanitas, 1998, traducere din franceza de Anca Manolache
7. Pr, Prof. GLEB KALEDA, *Biserica din Casă* , Editura Cartea Ortodoxă, București, 2006
8. Pr. Lector TACHE STAREA, *Îndrumător*, Editura Episcopia Argeșului, Curtea de Argeș 1997
9. Pr. Prof. Dr. DUMITRU STANILOAE, *Teologia Dogmatica Ortodoxa*, Vol.1, Editura I.B.M.B.O.R, București, 1978
10. *Proloagele, Viețile Sfinților și Cuvinte de Învățătură*, tipărite prin străduința și osteneala, cu un studiu introductiv si binecuvântarea ÎnaltPreasfințitului Dr. NESTOR VORNICESCU, Editura Mitropoliei Olteniei,
11. Parintele ADRIAN FAGETEANU, *Viața mea mărturia mea*, Editura Areopag, București, 2011
12. Sf. VASILE cel MARE, *Scrieri, Omilii la Hexaemeron*, Colecția PSB, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986. Preot Prof. Dr. DUMITRU POPESCU, *Iisus Hristos Pantocrator*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005
13. Sf. IOAN GURA de AUR, *Scrieri - Omilii la Facere I* , Colecția PSB, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987
14. Sf. IOAN DAMASCHIN, *Dogmatica*, ediția a III-a, Editura Scripta, București, 1993
15. Starețul TADEI de la Mănăstirea Vitovnița, *Cum îți sunt gândurile așa îți este viața*, Colecția Părinți Duhovnicești, Editura Predania, București, 2006
16. *Viața și nevoințele celui între sfinți Părintelui nostru Grigorie Palama, Arhiepiscopul Thessalonicului*, traducere de CONSTANTIN FĂGETAN, Editura Cartea Ortodoxă, Editura Egumenița, București
17. Hotărârea Sinodului de la Constantinopol din 1351, PG 151, col 736

18. SF. MAXIM MARTURISITORUL, “*Răspunsuri către Talasie*”, în *Filocalia*, Vol. III, Sibiu, 1948
19. *Filocalia*, vol. 8, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2013
20. *Paisie, staretul manastirii Neamtului din Moldova*, traducere de Episcopul NICODIM, Editura Mănăstirii Neamț, 1933
21. *Documente de la și despre Părintele Ioan cel Străin, îndrumătorul spiritual al grupării Rugul Aprins*, Ediție alcătuită de prof. GHEORGHE VASILESCU, Autor secundar ARHIM SOFIAN BOGHIU, Editura Anastasia, București, 1999
22. Ieroschimonahul DANIIL TUDOR, *Scrieri*, Editura Christiana, București, 1999
23. Ieroschimonahul DANIIL de la RARAU, *Acatiste*, Editura Christiana, prima editie integrala, Bucuresti, 2009
24. Acad. Dr. ANTONIE PLAMADEALĂ, Mitropolitul Ardealului, Crișanei și Maramureșului, *Rugul Aprins*, Editura Arhiepiscopiei Sibiului, Sibiu 2002, Ediție electronică, Apologeticum, 2006
25. *Viata Ieroschimonahului Daniil Tudor*, Editura Panaghia, București, 2001
26. *Starețul Daniil de la Rarău*, colecția *Rugul Aprins*, Editura Panaghia, București
27. ROMAN BRAGA, “*Rugul Aprins*”, în *Revista Teologică Lumină Lină*, vol. II, nr. 1—2, Episcopia Ortodoxă din America și Canada, tipărită în Chelsea, Michigan, U.S.A., 1991
28. SOFIAN BOGHIU, *Duhovnici români contemporani*, Ediție îngrijită de Ioana Iancovescu și Constanța Costea, Editura Bizantină, București, 2007
29. PARINTELE ARSENIE BOCA, *Marturia Parintelui Pantelimon*, Editura Cristimpuri 2001, Ploiesti,
30. Sf. MAXIM MARTURISITORUL, *Ambigua*, Colecția Părinți și Scriitori Bisericești, traducere din grecește și note Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE, Editura IBMBOR, București, 1983
31. PAUL EVDOKIMOV, *Vârstele vieții spirituale*, București, 1993, Asociația Christiana
32. PHILON din ALEXANDRIA, *Viața lui Moise*, Editura Hasefer, București, 2003
33. Sf. GRIGORIE de NYSSA, *Despre Viața lui Moise*, traducere Preot Prof. Ion Buga, Editura Sfântul Gheorghe – Vechi, București., 1995
34. Sf. IOAN GURA de AUR , “*Scrieri*”, partea a treia, *Omilii la Matei*, Editura IBMBOR, București, 1994
35. Pr. Prof. Dr. DUMITRU STĂNILOAE, *Iisus Hristos sau restaurarea omului*, ediția a II-a, Editura Omniscop, Craiova, 1993
36. Sf. CHIRIL al IERUSALIMULUI, *Catezehe*, traducere din limba greacă și note de Pr. Prof. DUMITRU STĂNILOAE, Editura IBMBOR, București, 2003

37. *Liturghier*, Editura IBMBOR, București, 1995
38. Sf. EFREM SIRUL, *Imnele Paresimilor, Azimelor, Răstignirii și Învierii*, Ediția a II –a, studiu introductiv și traducere Diac. IOAN I.ICA jr., Editura Deisis, Sibiu, 2000
39. Arhimandrit IOANICHIE BALAN, *Viața părintelui Cleopa*, ediția a II-a, Editura Mitropolitană TRINITAS, Iași, 2002
40. DUMITRU POPESCU, DORU COSTACHE, *Introducere în Dogmatica Ortodoxă*. Editura Libra, București. 1997
41. DINU CRUGA, *Trepte duhovnicești, Interviu cu Părintele Roman Braga*, Editura Arhiepiscopiei Ortodoxe Române, Alba Iulia, 1998
40. *Martiri pentru Hristos din România, în perioada regimului comunist*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2007

B. Bibliografie critică și studii/ Articole în volume, reviste, presă (în ordinea apariției în text)

41. GEORGE GRIGORIU, “*Spiritual evolution from communication to impartment in Vasile Voiculescu’s work*”, în Rev. TEO, Editura U.A.V, Arad, 2013, ISSN 2247-4382, 55 (2), pag.122-140
42. FLORENTIN POPESCU, *Voiculescu la Pârscov*, Biblioteca Județeană “Vasile Voiculescu”, Buzău , 1996
43. MARIUS POP, *Vasile Voiculescu in Amintirea Contemporanilor*, Editura Litera, București, 1989
44. ROXANA SORESCU în prefața lucrării *VASILE VOICULESCU - Integrala Operei Poetice*, Editura Anastasia, București, 1999
45. ION VOICULESCU, “*Amintiri privind pe poetul Vasile Voiculescu*”, lucrare inedită în arhiva familiei, citată în Vol. *In Grădina Ghetsemani - antologie de poezie mistică*, ediție îngrijită cu tabel cronologic de ROXANA SORESCU, Grupul Editorial ART, București, 2009,
46. ALPHONSE de CHATEAUBRIANT, *Răspunsul Domnului*, traducere de ANA PASCU, Editura Rosmarin, București, 2000
47. Dr. CONSTANTIN DANIEL, în Vol. “*Retrospective Medicale, Studii, Note si Documente*”, sub redacția Dr. G Brătescu, Editura Medicală, București, 1985
48. ALEX. OPROESCU, *Vasile Voiculescu mărturii și documente*, Editura ALPHA MDN, Buzău, 2012

49. OVIDIU DRIMBA, *Istoria literaturii universale*, Vol. II, Editura Saeculum I.O./ Vestala, București, 1999
50. FLORENTIN POPESCU, *Pe urmele lui Vasile Voiculescu*, Editura.....,București, 1984
51. TUDOR VIANU, *Opere – Alegorism (Vasile Voiculescu)*, Vol. 5, Editura Minerva, București, 1975
52. ION PILLAT, Rev. *Gândirea*, Nr.7, august-septembrie, București, 1943
53. ALEX. OPROESCU, “*Vasile Voiculescu în intimitate, ipostaze inedite*”, în Vol. *Articole, Comunicări, Documente - Vasile Voiculescu, II*, Editura. ALPHA MDN, Buzău, 2012
54. VALERIU ANANIA, *Rotonda Plopilor Aprinși*, Editura Cartea Românească, București, 1983
55. G.SCHIRO, BARLAAAM CALABRO, “*Scrisoarea a V-a către Ignăție*” în *Epistole Greche*, Palermo, 1954
56. “*Analele Academiei Române*”, secția istorică, seria a II-a, Vol. VI, 1893-1894; la C. BOBULESCU, “*Pocrovul*”, Craiova, 1943
57. DIMITRIE CANTEMIR , *Descrierea Moldovei*, Editura Minerva, București, 1976
58. PAUL de ALEP, *Calatori străini despre țările române*, Vol. VI, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976
59. ALEXANDRU VLAHUȚĂ, *România Pitoreasca*, Editura Tineretului, București, 1967
60. ANDREI SCRIMA, *Timpul Rugului Aprins, Maestrul spiritual în tradiția răsăriteană*, Editura Humanitas, București, 2000
- 61.“*Vasile Voiculescu in Amintiri din Intimitate. De vorba cu Dr. Radu Voiculescu*”, interviu realizat de NICOLAE FLORESCU, *Jurnalul Literar*, an IV, Nr. 41-44, noiembrie,1993
62. GEORGE ENACHE, “*Daniil Sandu Tudor, un sfânt al Gulagului românesc*”, articol publicat în Rev. Rost, nr.6, 2003
63. GEORGE CALINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ed. a II-a revizuită și adăugită, Editura Minerva, București 1986
- 64.FLORENTIN POPESCU, *Detenția si sfârșitul lui Vasile Voiculescu*, Editura Vestala, București, 2000
65. FLORENTIN POPESCU, “*Viata lui Vasile Voiculescu*”, Editura Vestala, București,2003
- 66.GHEORGHE APOSTOL, *Viata si Opera lui Vasile Voiculescu*, Editura EuroPress, București, 2012
67. MARIUS OPREA, *Adevărata călătorie a lui Zahei Orbul*, Editura Humanitas, București, 2008

68. Dr. NICOLAE NICOLAU, “*Rugul Aprins al Maicii Domnului*” in *Din documentele rezistentei* nr. 4, Arhiva AFDPR, 1992
69. RICHARD WURMBRAND, *Cu Dumnezeu în Subteran*, Editura Casa Scoalelor, București, 1994
70. *Pelerinul Rus*, traducere din limba rusă, Arhimandrit PAULIN LECCA, Editura Agnos, 2009
71. NICOLAE STEINHARDT, *Jurnalul Fericirii*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1994
72. SABINA MADUȚA, *Vasile Voiculescu și Rugul Aprins*, Vol. 1, Editura Florile Dalbe, București, 2001
73. GHEORGHE PENCIU, “*In Surghiun cu Vasile Voiculescu*”, în vol. ”*Articole, comunicări, documente Vasile Voiculescu*”, IV, Biblioteca județeană Vasile Voiculescu- Buzău, Buzău, 1994
74. GHEORGHE PENCIU, *Medici în recluziune*, Editura Vremea, București, 2001
75. NICHIFOR CRAINIC, “*Titanii Ateismului*”, Rev. *Gândirea*, anul 13, Nr. 7,
76. MIHAI DINU, *Comunicarea Repere Fundamentale*, Editura Orizonturi, București, 2007
77. ANDREI SCRIMA, *Experiența spirituală și limbajele ei*, Editura Humanitas, București, 2008
78. EUGEN LOVIESCU, *Istoria Literaturii contemporane 1900-1937*, Biblioteca Școlarului, Editura Litera Chișinău, 1998
79. CONSTANTIN NOICA, *Cuvânt Împreună despre Rostirea Românească*, Editura Eminescu, București, 1987
80. VICTOR CRACIUN, *Biografia Manuscriselor Voiculesciene*, Editura Cartea Românească, București
81. NICOLAE STEINHARDT, *Dăruind vei dobândi*, ediția a 4-a, Editura Dacia, 2002
82. PAUL STERIAN, *Cântarea treptelor*, Editura Elion, București, 2000
83. DUMITRU STĂNILOAE, *Rugăciunea lui Iisus și experiența Duhului Sfânt*, Editura Deisism, Sibiu 2003
84. GEORGE CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-A, prefătată de Al. Piru, Editura Minerva, 1986, pag 881-882
85. “*Vasile Voiculescu, Destin*”, în *Adevărul literar și artistic*, an XII, 1933, nr.680, 17 februarie; reprodus după vol. *Ulysee*, București, E.P.L., 1967, pag. 190-194 – articol citat de ROXANA SORESCU în *Integrala Operei Poetice*, pag. 753
86. VLADIMIR STREINU, “*Opera literară a lui Vasile Voiculescu*”, Pagini de critica literară, 3, București, Editura Minerva, 1974, - fragment citat de ROXANA SORESCU în *Integrala Operei Poetice*,

87. "Vasile Voiculescu poet al țării și al sufletului ei", *Gândirea*, nr.7, august-septembrie, 1943, pag.56-61, fragment citat de către ROXANA SORESCU în *Integrala Operei Poetice*
88. TUDOR VIANU *Opere*, Vol 5, Editura Minerva, București, 1975, pag. 549-558, articol publicat de ROXANA SORESCU în *Integrala Prozei Literare*
89. MARIAN POPA, *Istoria Literaturii Române de Azi pe Mâine*, Vol. I, Editura Semne, București, 2009,
90. ION APETROAIE, *Vasile Voiculescu Studiu Monografic*, Editura Minerva, București, 1975
91. EUGEN SIMION, *Scriitori români de azi*, Editura David-Litera, București Chișinău, 1998
93. NICOLAE MANOLESCU, *Istoria Critică a Literaturii Române, 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, București, 2008,

C. Din opera lui Vasile Voiculescu (în ordine cronologica)

94. VASILE VOICULESCU, "Poezii", Vol. *Destin, Poezie*, Editura pentru Literatura, București, 1968
95. VASILE VOICULESCU, *Gânduri Albe*, ediție și cronologie de Victor Crăciun și Radu Voiculescu. Studiu introductiv, note și variante de Victor Crăciun, cu un cuvânt-înainte de Șerban Cioculescu, Editura Cartea Românească, București, 1986
96. VASILE VOICULESCU, *Integrala Prozei Literare*, Ediție îngrijită, prefațată și cronologie de ROXANA SORESCU, Editura Anastasia, București, 1998
97. VASILE VOICULESCU, *Integrala Operei Poetice*, Ediție îngrijită și prefațată de ROXANA SORESCU, Editura Anastasia, București, 1999
98. VASILE VOICULESCU, *În Grădina Ghetsemani*, Antologie de poezie mistică, Ediție îngrijită de ROXANA SORESCU, Editura Art, București, 2009

D. Dicționare și enciclopedii (în ordine cronologică)

99. *Mic Dicționar Filosofic*, ediția a II-a, redactori coordonatori R. SOMMER și R. TOMOIOAGĂ, Editura Politică, București, 1973
100. MARIAN POPA, *Dicționar de literatură contemporană*, Editura Albatros, București, 1977
101. XXX DEX '98 *Dicționarul explicativ al limbii române*
102. LUIZA SECHE, MIRCEA SECHE, IRINA PREDA, *Dicționar de Sinonime*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1989
103. VASILE BREBAN, *Dicționar General al Limbii Române*, Editura Enciclopedică, București, 1992

104. XXX *Dicționar Biblic*, Editura Cartea Creștină, Oradea, 1995
105. *Enciclopedia Bibliei*, Editura Logos, Cluj, 1996
106. XXX *Dicționar Enciclopedic al Bibliei*, transpunere românească de DAN SLUSANSCHI, Editura Humanitas, București, 1999
107. GHEORGHE GUȚU, *Dicționar Latin Român*, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Humanitas, București, 2003
108. MARIAN POPA, *Dicționar de Literatură Română Contemporană*, Editura Albatros, București, 1977, pag. 615
109. XXX Dicționarul Explicativ al Limbii Române, Editura Academiei, Institutul de lingvistică din România, București, 1975

E. Linkuri și documentație on-line (în ordinea apariției în text)

110. <http://www.pnas.org/content/early/2013/07/17/1304459110>
111. <http://www.crestinortodox.ro/credinta/biserica-spital-duhovnicesc-141285.html>
112. <http://jurnalspiritual.eu/coloana-infinitului>
113. http://ro.wikipedia.org/wiki/Al_Doilea_Razboi_Balcanic
114. <http://www.crestinortodox.ro/credinta/biserica-spital-duhovnicesc-141285.html>
115. http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Ion_Jovin
116. <http://www.clubmistic.ro/51/Raymundus-Lullus-Doctor-Illuminatus/142>
117. <http://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfantul-luca-crimeei-arhiepiscopul-crimeea-717.html>
118. http://www.petitieonline.ro/petitie/canonizare_alexandru_pesamosca-p43560146.html
119. <http://totb.ro/toaleta/>
120. <http://www.crestinortodox.ro/sfaturi-duhovnicesci/parintele-teofil-paraian-despre-trezvie-68435.html>
121. <http://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfantul-maxim-cavsocalivitul-arzatorul-colibe-muntele-athos-123725.html>
122. http://ro.orthodoxwiki.org/Paisie_de_la_Neam
123. <http://www.rostonline.org/rost/aug2003/securitatea.shtml>
124. <http://www.formula-as.ro/2013/1065/spiritualitate-39/parintele-nicolae-bordasiu-daca-taria-rugaciunilor-noastre-s-ar-fi-putut-vedea-inchisorile-ar-fi-parut-un-rug-arzand-spre-dumnezeu-16310>
125. <http://www.avocatura.com/procesul-lui-voiculescu-a-fost-unul-dintre-comploturile-care-existau-doar-in-mintile-tortionarilor-s603.html>

126.<http://www.avocatura.com/procesul-lui-voiculescu-a-fost-unul-dintre-comploturile-care-existau-doar-in-mintile-tortionarilor-s603.html>

127.<http://www.youtube.com/watch?v=CoyYdkC396w>

<http://www.descopera.ro/dnews/9514437-inteligenta-oamenilor-este-ascunsa-in-spatele-fruntii-si-al-urechii-stangi-video>

128.<http://www.agerpres.ro/media/index.php/sanatate/item/218700-Ajutandui-pe-altii-ne-protejam-arterele-potrivit-unui-studiu.html>

129.<http://www.youtube.com/watch?v=MDo8dO6hnjo>

<http://www.crestinortodox.ro/biserica-lume/pestera-ghetsimani-88604.html>

130. <http://jurnalul.ro/special-jurnalul/legenda-crucii-539928.html>

131. Părintele CLEOPA, *Despre Rugăciune*, <http://ro.scribd.com/doc/8694114/Despre-Rugciune>

132. <http://www.razbointrucuvant.ro/recomandari/2012/10/07/rugul-aprins-miscarea-antim/>

133. <http://ziarullumina.ro/interviu/rugul-aprins-universitatea-filocalica-de-la-manastirea-antim>

http://www.romlit.ro/vladimir_streinuun_pericol_pentru_securitatea_statului

F. Articole publicate, ce se regăsesc în teză

1. GEORGE GRIGORIU, “*Spiritual evolution from communication to impartment in Vasile Voiculescu’s work*”, articol apărut în Rev. *Teologia*, Editura U.A.V, Arad, 2013, ISSN 2247-4382, 55 (2), pag.122-140
http://www.revistateologia.ro/downloads/Teologia/2_2013/2_2013/George_Grigoriu_2_2013.pdf
2. GEORGE GRIGORIU, “*Repere ale familiei creștine. Vasile Voiculescu, un destin format în leagănul copilăriei*”, articol aparut în ziarul *Lumina*, luni, 29 iulie 2013, Ediția Națională
<http://www.ziarullumina.ro/documentar/vasile-voiculescu-un-destin-format-leaganul-copilariei>
3. GEORGE GRIGORIU, “*Comunicare si cuminecare in opera lui Vasile Voiculescu*”, articol apărut pe site-ul www.bucharestherald.com, în 20 septembrie, 2013
<http://www.bucharestherald.ro/dailyevents/41-dailyevents/45069-comunicare-si-cuminecare-in-opera-lui-vasile-voiculescu->